

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фізіології та біофізики

Силабус навчальної дисципліни
«Фізіологічні основи раціонального харчування»

Обсяг навчальної дисципліни	Загальна кількість годин на дисципліну: 90 годин, 3 кредити ECTS
Дні, час, місце проведення навчальної дисципліни	За розкладом занять. Кафедра фізіології та біофізики. м. Одеса, вул. Ольгіївська 2.
Викладач (-і)	Завідувач кафедри: Леонід ГОДЛЕВСЬКИЙ – З.д.н.т. України, д.мед.н., професор; доцент: Ольга КАЩЕНКО – к.мед.н.;
Контактна інформ	+38 (048) 717-89-16; +38 (048) 712-31-02 – телефони кафедри Фізіології та біофізики medphys@onmedu.edu.ua - e-mail кафедри Фізіології та біофізики Консультації та відпрацювання пропущених занять очно або під час дистанційного навчання на платформі Microsoft Teams: четверг 14.30-16.00, субота 09:00 - 13.00. Посилання на онлайн консультацію надається кожній групі під час занять окремо.

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися аудиторно (очно).

Під час дистанційного навчання комунікація здійснюється через платформу Microsoft Teams, а також через листування електронною поштою, месенджери Viber (через створені у Viber групи для кожної групи, окремо через старосту групи).

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення дисципліни - процеси обміну речовин, травлення, харчування, закономірності впливу харчових компонентів на стан здоров'я та функції органів і систем, види збалансованих раціонів за умов різних функціональних станів організму.

Мета дисципліни: формування у майбутніх фахівців компетентностей у галузі сучасних фізіологічних основ процесів обміну речовин, травлення, харчування, закономірностей впливу харчових компонентів на стан здоров'я та

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фізіології та біофізики

функції органів і систем, розробка збалансованих раціонів та їх корекція за різних функціональних станів організму.

Завдання навчальної дисципліни:

- поглиблення знань із морфо-функціональної організації травної системи людини, механізмів її нервово-гуморальної регуляції
- вивчення особливостей обміну речовин і енергії здорової людини за різних умов функціональних станів організму;
- визначення потреб організму в білках, жирах, вуглеводах залежно від фізіологічного стану організму (вагітність, лактація), віку, статі, професійної діяльності. •
- вивчення впливу харчових компонентів та їх метаболітів на функціонування основних фізіологічних систем організму
- вивчення процесів перетворення нутрієнтів
- вивчення основних принципів, які лежать в основі сучасного підходу до раціонального харчування;

Очікувані результати:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі повинні;

Знати:

- основи будови і функції органів травлення та механізми їх регуляції
- особливості метаболізму здорової людини за різних функціональних умов
- фізіологічні норми потреб організму у харчових речовинах залежно від фізіологічного стану організму
- основні етапи процесів перетворення нутрієнтів у організмі людини
- принципи та етапи складання харчових раціонів

Вміти:

- інтерпретувати результати досліджень процесів травлення
- аналізувати вплив характеру харчування на функціонування основних систем
- оцінювати енерговитрати людини та її харчовий статус за антропометричними даними
- аналізувати харчову та біологічну цінність продуктів харчування;
- розраховувати фізіологічні норми харчування і визначати адекватність фактичного харчування людини індивідуальним потребам організму
- складати і обґрунтовувати раціони харчування осіб різних вікових і гендерних груп
- здійснювати оцінку та розробляти обґрунтовані рекомендації щодо раціональної корекції раціону

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форми і методи навчання:

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фізіології та біофізики

Дисципліна буде викладатися у формі семінарських занять; організації самостійної роботи здобувача.

Методи навчання:

Семінарські заняття: словесні (бесіда); наочні (мультимедійні презентації, схеми, таблиці).

Самостійна робота: передбачає підготовку до кожного семінарського заняття, самостійного вивчення певного переліку тем або тем, що потребують поглибленого вивчення. Питання з тем, що відведені на самостійне вивчення включені до контрольних заходів.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вплив їжі на морфо-функціональний стан організму людини

Тема 1. Вступ у «Фізіологічні основи раціонального харчування». Функції їжі.

Фізіологічні основи методів дослідження травної системи людини

Тема 2. Фізіологічні основи процесів травлення та засвоєння їжі. Фізіологічна

роль смакової і нюхової систем в процесі травлення. Роль шлунку у

фізіологічних процесах травлення. Роль підшлункового соку, жовчі, соку

тонкого і товстого відділів кишок у процесах травлення. Дослідження

механізмів нейро-гуморальної регуляції травлення. Роль компонентів APUD

системи у процесах травлення. Фізіологічні основи голоду та насичення.

Тема 3. Вплив харчування на функціонування внутрішніх органів і систем.

Механізми підтримки імунного захисту організму шлунково-кишковим трактом людини

Тема 4. Енергетичні та пластичні потреби фізіологічних функцій організму.

Фізіологічні основи дослідження основного, робочого обміну і процесів

терморегуляції людини

Тема 5. Фізіологічна характеристика основних продуктів харчування. Значення

води, продуктів тваринного та рослинного походження

Змістовий модуль 2. Фізіологічне значення нутрієнтів

Тема 6. Фізіологічні особливості метаболізму білків.

Тема 7. Фізіологічні особливості метаболізму вуглеводів.

Тема 8. Фізіологічні особливості метаболізму жирів.

Тема 9. Роль вітамінів та мінеральних речовин у обміні речовин людини.

Тема 10. Фізіологічні механізми водно-сольового та кислотно-лужного балансу.

Змістовий модуль 3. Система крові, кровообігу та лімфоциркуляції. Оцінка харчового статусу людини

Тема 12. Принципи складання індивідуального збалансованого харчування.

Особливості складання харчових раціонів за умов громадського харчування.

Норми, режими громадського харчування.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фізіології та біофізики

Тема 13. Особливості складання харчових раціонів різновікових, гендерних та професійних груп населення. Особливості складання харчових раціонів за різних умов фізичного навантаження і спорту. Особливості складання харчових раціонів у людей різного віку

Тема 14. Фізіологічні основи профілактичного та лікувального харчування. Специфічна дія продуктів і страв. Характеристика дієтичних продуктів. Використання овочів і фруктів у дієтичному харчуванні.

Тема 15. Підсумковий контроль практичних навичок та теоретичних знань. Захист індивідуального завдання.

Перелік рекомендованої літератури:

Основна:

1. Гжегоцький М. Р. Фізіологія : навчально-методичний посібник до практичних занять та самостійної роботи / М. Р. Гжегоцький [та ін].– Вінниця: Нова книга.– 2019.- 464 с.
2. Фізіологія. Короткий курс. 2-ге вид. / Мороз В.М., Йолтухівський М.В., Шандра О.А. [та ін.] - за ред. Мороз В.М., Йолтухівський М.В.– Вінниця: Нова книга.– 2020.- 408 с.
3. Physiology [textbook] /V. M. Moroz, O.A. Shandra.– 5th ed. - Vinnytsya: Nova Kniga. - 2020. - 728p.
4. Філімонов В. І. Фізіологія людини: підручник / В. Ф. Філімонов. – 4е вид., К.: Медицина, 2021. - 488 с.
5. Фізіологія : підручник для студ. вищ. мед. навч. закл. / В. Г. Шевчук [та ін.], за ред. В. Г. Шевчука. - Вид. 5, випр. і доповн. – Вінниця : Нова книга. - 2021. - 448 с.

ОЦІНЮВАННЯ

Форми і методи поточного контролю: усний (опитування), тестування, оцінювання виконання практичних вправ, оцінювання комунікативних навичок, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті та самостійної роботи здобувачів.

Критерії поточного оцінювання на семінарському занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно	Здобувач бере активну участь у семінарському занятті;

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 Кафедра фізіології та біофізики

«5»	<p>демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних ситуацій, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей.</p> <p>Тестові завдання виконані в повному обсязі, всі 100% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання – повні та обґрунтовані.</p> <p>Здобувач вільно вирішує ситуаційні завдання (в т.ч. розрахункові), впевнено демонструє практичні навички за темою заняття та вірно інтерпретує отримані дані, висловлює власну креативну думку з теми завдання, демонструє творче мислення.</p>
Добре «4»	<p>Здобувач бере участь у семінарському занятті; добре володіє матеріалом; демонструє необхідні знання, але дає відповіді на запитання з деякими помилками; бере участь у обговоренні проблемних ситуацій, користується основною навчально-методичною та науковою літературою; висловлює власну думку з теми заняття.</p> <p>Тестові завдання виконані в повному обсязі, не менш ніж 70% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання - загалом правильні, проте наявні деякі помилки у визначеннях.</p> <p>Здобувач вірно вирішує ситуаційні завдання (в т.ч. розрахункові), але допускає незначні неточності та демонструє більш стандартизовані практичні навички за темою заняття при вірній інтерпретації отриманих даних, висловлює власну думку з теми завдання, демонструє критичне мислення.</p>
Задовільно «3»	<p>Здобувач іноді бере участь в семінарському занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на семінарських заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел.</p> <p>Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 50% відповідей є правильними, відповіді на відкриті питання - не логічні, з явними суттєвими помилками у визначеннях.</p>

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фізіології та біофізики

	Здобувач не достатньо володіє матеріалом для вирішення ситуаційних завдань (в т.ч. розрахункові), невпевнено демонструє практичні навички за темою заняття та інтерпретує отримані дані з суттєвими помилками, не висловлює свою думку з теми ситуаційного завдання.
Не задовільно «2»	Здобувач не бере участь у семінарському занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел. Тестування не виконано. Ситуаційне завдання не виконано.

Форми і методи підсумкового контролю: залік.

Залік, виставляється здобувачу, який виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота передбачає підготовку до кожного семінарського заняття, самостійного вивчення певного переліку тем або тем, що потребують поглибленого вивчення. Питання, що відведені на самостійне вивчення включені до контрольних заходів.

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:

- Пропуски занять з неповажних причин відпрацьовуються за розкладом черговому викладачу.
- Пропуски з поважних причин відпрацьовуються за індивідуальним графіком з дозволу деканату.
- Перескладання незадовільної оцінки проводиться в дні консультацій і відпрацювань; при дистанційному навчанні – в терміни, визначені й узгоджені з викладачем.

Політика щодо академічної доброчесності:

Обов'язковим є дотримання академічної доброчесності здобувачами, а

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фізіології та біофізики

саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу

є:

- використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки під час здійснення будь-якої форми контролю результатів навчання або переваг у науковій роботі;
- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікро-навушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо);
- проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- зниження результатів оцінювання контрольної роботи, оцінки на занятті, заліку тощо;
- повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, заліку тощо);
- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, контрольні роботи, тести тощо);
- проведення додаткової перевірки інших робіт авторства порушника.

Політика щодо відвідування та запізнь:

Відвідування всіх видів аудиторних занять (лекцій, практичних занять) є обов'язковим.

Форма одягу: медичний халат, який повністю закриває верхній одяг, або лікарська піжама, шапочка, маска, змінне взуття.

Обладнання: зошит, ручка, методичні вказівки, альбом.

Стан здоров'я: здобувачі хворі на гострі інфекційні захворювання, у тому числі на респіраторні хвороби, до заняття не допускаються.

Здобувач, який спізнився на заняття, може бути на ньому присутній, але якщо в журналі викладач поставив «нб», він повинен його відпрацювати у загальному порядку.

Використання мобільних пристроїв:

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фізіології та біофізики

Мобільні пристрої можуть бути застосовані здобувачами з дозволу викладача, якщо вони потрібні для виконання завдання.

Поведінка в аудиторії:

Поведінка здобувачів та викладачів в аудиторіях має бути робочою та спокійною, суворо відповідати правилам, встановленим Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємин в Одеському національному медичному університеті, у відповідності до Кодексу академічної етики та взаємин університетської спільноти Одеського національного медичного університету, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній та освітній роботі здобувачів вищої освіти, науковців та викладачів Одеського національного медичного університету.